

A szolnoki zsidóság története

A szolnoki zsidó közösség története a 19. század első felében kezdődött, amikor az Osztrák–Magyar Monarchiában fokozatosan enyhültek a zsidóság letelepedésére és gazdasági tevékenységére vonatkozó korlátozások. Szolnok, mint fontos kereskedelmi és közlekedési csomópont a Tisza mentén, vonzó helyszín volt az iparosodó zsidó polgárság számára.

Az első zsidó családok az 1830-as évektől kezdve jelentek meg a városban. Kezdetben kereskedelemmel, kézműiparral és pénzügyi tevékenységekkel foglalkoztak. A 19. század második felében a közösség gyors növekedésnek indult: iskolát, zsinagógát, rituális fürdőt (mikvét) és temetőt is alapítottak. A zsinagóga, amely 1898-ban épült, a város egyik meghatározó építészeti eleme lett.

1944 tavaszáig a szolnoki zsidó közösség virágzó és tevékeny része volt a város társadalmi és gazdasági életének. A német megszállás után azonban a magyarországi zsidóság – így a szolnoki zsidók – is rövid időn belül a végső megsemmisítés célpontjává váltak.

1944 márciusának végén a Csarnok, Pillangó és Jászkürt utcák által határolt városrészt jelölték ki gettóként Szolnokon. E területen mintegy 1200 zsidó származású személyt zsúfoltak össze, köztük a helyi izraelita hitközség tagjait – amelynek létszáma ekkor megközelítőleg 1100 fő volt –, valamint a környező településekről begyűjtött zsidókat.

1944 júniusának végén a szolnoki Cukorgyár területéről körülbelül ötezer zsidó deportálására

került sor. Az egyik szerelvény közvetlenül az auschwitzi koncentrációs táborba érkezett, ahol az elhurcoltak körülbelül háromnegyedét azonnal megsemmisítették. A másik vonat a Bécs közelében található Strasshofba szállította a Szolnok megyei zsidókat, ahol munkatáborba kerültek. Ennek következtében ezen csoport jelentős része, hozzávetőlegesen háromnegyede, túlélte a háborút.

A háború után csupán néhány tucat túlélő tért vissza Szolnokra. Sokan közülük megpróbálták újramegépíteni az életüket, de a közösség soha többé nem nyerte vissza régi erejét. A kommunista hatalomátvétel után a vallási élet még inkább viszszaszorult, a zsinagóga használaton kívül került, majd később más célokra – például raktárként vagy kulturális intézményként hasznosították.

A 20. század végére a városban már alig maradt zsidó lakos. A közösség fizikai és szellemi öröksége azonban nem tűnt el nyomtalanul. Az egykori zsinagóga, bár már nem vallási célokat szolgál, ma is áll. A temetőben emléktáblák és sírkövek őrzik az egykor virágzó közösség nyomait.

